

Covid-19, läkarinformation

Smittskyddsläkarnas smittskyddsblad Samhällsfarlig och allmänfarlig sjukdom

Nomenklatur

Det nya coronaviruset SARS-CoV-2 orsakar sjukdomen covid-19 (coronavirus disease 2019).

1. Laboratoriediagnostik

PCR- eller antigenpåvisning avseende SARS-CoV-2 sker enligt anvisningar från lokalt laboratorium. I första hand tas prov från övre luftvägarna.

2. Smittvägar

SARS-CoV-2 smittar genom droppsmitta via hostningar, nysningar, tal eller sång. Smitta sker även genom direkt kontaktsmitta från smittförande sekret samt indirekt kontaktsmitta genom ytor, utrustning och föremål. Coronavirus har påvisats i avföring från patienter med covid-19 men betydelsen för smittspridning är oklar. Vid vissa vårdmoment (exempelvis tracheal intubation och extubering, non-invasiv ventilation, tracheotomi, tracheostomivård, hjärt-lungräddning, manuell ventilation innan intubation, provtagning från nedre luftvägar, bronkoskopi) kan smittförande aerosol bildas.

3. Inkubationstid

I likhet med andra coronavirus har inkubationstiden bedömts vara mellan 2 och 14 dagar. Enligt epidemiologiska sammanställningar har inkubationstiden i medeltal varit 5 dagar.

4. Symtom

Vanligaste symtom hos sjukhusvårdade patienter har varit feber, torrhosta, trötthet, dyspné och muskelvärk, men även halsont och huvudvärk samt magbesvär med diarréer finns beskrivet. Lindrig sjukdomsbild med lättare luftvägssymtom och feber är vanligt. Bortfall av lukt- och smaksinne har också rapporterats som ett vanligt symtom, och detta kan uppträda 24–72 timmar före andra covid-19 symtom.

5. Smittsamhet

Tillgängliga data talar för att virusnivåer och smittsamhet är som högst i anslutning till insjuknandet och tidigt i förloppet. Smittsamhet förekommer redan före symtomdebuten. RNA kan i vissa fall detekteras under flera veckor men kan inte användas för att avgöra smittfrihet eftersom PCR också påvisar icke-infektiöst RNA. PCR-test kan därför inte användas för att avgöra smittfrihet och man får i stället främst använda kliniska kriterier samt tid från insjuknandet. Från Folkhälsomyndighetens ”Vägledning om kriterier för bedömning av smittfrihet vid covid-19” (30 november 2020):

Kriterier för bedömning av smittfrihet i samhället:

- **PCR-positiva eller antigenpositiva personer som är isolerade i hemmet**
Minst 2 dygns feberfrihet och allmän förbättring samt minst 7 dagar sedan symtomdebut (kvarstående rethosta, nedsatt lukt- och smaksinne förekommer men bedöms inte korrelera till smittsamhet)

Kriterier för bedömning av smittfrihet inom vård och omsorg:

- **Vård- och omsorgspersonal med symtom** som är PCR- eller antigenpositiva, eller ej provtagna
 - Minst 2 dygns feberfrihet och allmän förbättring samt minst 7 dagar sedan symtomdebut
- **Symtomfria personer som provtagits med PCR**
 - Om symtomfri person provtagits så bedöms de med positivt prov vara smittfria efter 7 dagar från provtillfället om de inte senaste veckorna haft symtom förenliga med covid-19, då räknas 7 dagar från symtomdebuten. Tiden skall också omvärderas om de utvecklar symtom de närmaste dagarna efter provtagningen och då används kriterier enligt ovan.
- **Personer i särskilt boende för äldre/korttidsvård**
 - Äldre personer på institutionsboende samt personer som vårdats på sjukhus och skrivs ut till denna typ av boende bedöms smittfria efter 14 dagar från symtomdebut, samt 2 dagars feberfrihet och allmän förbättring.
- **Sjukhusvårdade personer**
 - Personer med lindriga symtom av covid-19 utan allmänpåverkan som vårdats av annan orsak:
 - Minst 2 dygns feberfrihet och allmän förbättring samt minst 7 dagar sedan symtomdebut.
 - Personer med syrgasbehov och/eller allmänpåverkan som vårdats ineliggande men inte behövt IVA-vård:
 - Minst 2 dygns feberfrihet med stabil klinisk förbättring och minst 14 dagar sedan symtomdebut.
 - Kritiskt sjuka personer med uttalad andningssvikt eller annan organsvikt som vårdats på IVA samt personer som är immunosupprimerade p.g.a. annan sjukdom eller behandling, t ex hematologisk malignitet, känd immunbristsjukdom, benmärgstransplantation de senaste 24 månaderna, organtransplantation de senaste 6 månaderna eller läkemedelsbehandling såsom immunmodulerande biologiska läkemedel, cytostatika eller steroider i högdos under längre tid:
 - Individuell bedömning men som tumregel minst 2 dygns feberfrihet och stabil klinisk förbättring samt minst 21 dagar efter symtomdebut.
 - Om antikroppar mot SARS-CoV-2 kan påvisas med kvalitetssäkrad metod stöder det att personen kan betraktas som smittfri

6. Sjukskrivning

Sjukskrivning är lämpligt under patientens akuta sjukdomsperiod, det vill säga minst 7 dagar innefattande 2 dagars feberfrihet och allmän förbättring (se ovan under punkt 5. Smittsamhet).

7. Förhållningsregler

En patient med covid-19 ska ges information, förhållningsregler och informeras om skyddsplikten (se ”Covid-19, patientinformation och förhållningsregler”).

Förhållningsregler innebär att patienten till dess att smittfrihet bedöms föreligga

- inte ska gå till arbetsplats, skola eller förskola. Arbete hemifrån och distansundervisning går bra. Patienten ska heller inte delta i fritidsaktiviteter där hen har kontakt med andra som t.ex. idrottsträning.

- måste följa särskilda hygienrutiner vilket innebär att hen måste vara noggrann med den egna handhygien (tvätta händerna), hosta och nysa i armvecket eller i näsduk och inte mot andra människor.
- måste berätta om att hen har covid-19 vid kontakt med personal i hälso- och sjukvården.
- måste komma på återbesök eller ha telefonkontakt med behandlande läkare om så överenskommit.

Skyddsplikt och informationsplikt vid covid-19 innebär att:

Patienten bör i möjligaste mån hålla avstånd till andra personer i det egna hushållet. Patientens ska avstå från sociala kontakter utanför det egna hushållet och från att resa med allmänna kommunikationsmedel. Patienten får vistas utomhus förutsatt att avstånd kan hållas till andra personer, t.ex. promenad. Patienten ska även informera om smittan till hushållskontakter och till omsorgspersonal inkl. hemtjänst i enlighet med informationsplikten i smittskyddslagen.

8. Smittspårning

Patienten är enligt smittskyddslagen skyldig att medverka i smittspårning som syftar till att identifiera personer som kan ha utsatts för smitta från det att denne blev smittsam. Vid smittspårning räknas den smittsamma perioden från 48 timmar före symtomdebut. Om patienten är symptomfri genomförs smittspårning från provtagningsdatum.

Kartlägg patientens kontakter inom följande prioriterade miljöer:

- **Hälso- och sjukvård och omsorg:** Vid misstanke om exponerade medpatienter eller personal inom vård- och omsorg hänvisas till regionala riktlinjer för smittspårning inom dessa miljöer.
- **Hushållskontakter:** Den eller de personer som det bekräftade fallet har delat boende med någon gång under smittsamma fas vilken beräknas från 48 timmar före patientens symtomdebut fram till dess att denne bedöms vara smittfri, se punkt 5. ovan. Om patienten är asymtomatisk räknas smittsamhet från dennes provtagningsdatum. Hushållskontakter bedöms vara misstänkta fall och ska meddelas förhållningsregler och information om skyddsplikt enligt punkt 9. nedan. För provtagning av symptomfria hushållskontakter hänvisas till regionala riktlinjer.
- **Andra riskmiljöer i samhället:** Smittspårning fokuserar främst på att identifiera nära kontakter som skett med patienten i miljöer och situationer där hög risk för smittspridning finns, exempelvis i personalrum och möteslokaler på arbetsplatser, militäranläggningar, kriminalvårdsanstalter, fritids- och idrottsaktiviteter, fester och andra sammankomster. Risken för smittöverföring ökar vid kontakter som skett inomhus, med avstånd mindre än 2 meter och under mer än 15 minuter sammanlagt under ett dygn. Identifierade nära kontakter informeras om att de kan ha utsatts för smitta. De ska därför vara uppmärksamma på tidiga symtom på covid-19 och då stanna hemma och låta sig provtas. För provtagning av symptomfria nära kontakter hänvisas till regionala riktlinjer. Under hela inkubationstiden uppmanas de nära kontakterna att träffa så få personer som möjligt. Om möjligt bör man arbeta hemifrån. Symptomfria barn och ungdomar kan fortsatt vistas i förskola och skola.

I smittspårningen kan man i regel undanta personer vilka det senaste halvåret har haft covid-19 som bekräftats med PCR- eller antigen-test. Om antikroppar påvisats gäller undantaget ett

halvår från ett misstänkt infektionstillfälle. Det är viktigt att laboratorietester som använts för att påvisa covid-19 håller rekommenderade prestanda.

Personer som fått vaccin mot covid-19 undantas inte från smittspårning då det ännu saknas tillräckligt med information om hur vaccination påverkar smittspridningen.

9. Hushållskontakter – förhållningsregler och skyddsplikt

Personer som delar hushåll med en patient med covid-19 löper stor risk att smittas. Därför ska sådana hushållskontakter betraktas som misstänkta fall enligt smittskyddslagen och ska ges information, förhållningsregler och informeras om skyddsplikten (se ”Covid-19, information och förhållningsregler till hushållskontakter”). Som hushållskontakt räknas en person som patienten har delat boende med någon gång under smittsam fas räknat från 48 timmar före dennes symtomdebut fram till dess att denne bedöms vara smittfri, se punkt 5. ovan. Om patienten är asymtomatisk räknas smittsamhet från dennes provtagningsdatum.

Förhållningsregler innebär att hushållskontakter

- inte ska gå till arbetsplats, skola eller förskola. Arbete hemifrån och distansundervisning går bra. Om en hushållskontakt inte har möjlighet att arbeta hemifrån kan denne ansöka om smittbärrpenning från Försäkringskassan. Hen ska heller inte delta i fritidsaktiviteter som innebär kontakt med andra som t.ex. idrottsträning.
- måste följa särskilda hygienrutiner vilket innebär att hen måste vara noggrann med den egna handhygien (tvätta händerna), hosta och nysa i armvecket eller i näsduk och inte mot andra människor.
- måste berätta om att hen är hushållskontakt till en person med covid-19 vid kontakt med personal i hälso- och sjukvården.

Vårdnadshavare ansvarar för att informera om och se till att barn i det egna hushållet följer ovanstående förhållningsregler. Vid kontakt med sjukvården ansvarar vårdnadshavare för att informera om att barnet är hushållskontakt till en person med covid-19.

Hushållskontakt till en patient med covid-19 omfattas även av **skyddsplikt** enligt smittskyddslagen vilket innebär att denne ska avstå från sociala kontakter utanför det egna hushållet och från att resa med allmänna kommunikationsmedel. Hushållskontakten får vistas utomhus förutsatt att avstånd kan hållas till andra personer. Hushållskontakten får göra nödvändiga inköp i t.ex. mataffärer och apotek. Om hushållskontakten har nära kontakt med omsorgspersonal inkl. hemtjänst måste hen informera om att hen är hushållskontakt till en patient med covid-19 i enlighet med **informationsplikten** i smittskyddslagen.

Hushållskontakter som har haft bekräftad covid-19 omfattas som regel inte av ovanstående förhållningsregler under 6 månader från infektionstillfället. Personer som vaccinerats mot covid-19 omfattas dock tills vidare av förhållningsreglerna.

Hur länge gäller dessa förhållningsregler för hushållskontakter?

Hushållskontakten ska följa förhållningsreglerna från och med den tidpunkt då hen informerats om dessa tills det har gått 7 dagar sedan personen med covid-19 blev provtagen. När dessa dagar har gått kan hushållskontakten återgå till arbete eller skola förutsatt att hen är fortsatt symtomfri. Därefter rekommenderas hushållskontakten att under ytterligare 7 dagar fortsätta vara uppmärksam på symtom, träffa så få personer som möjligt utanför arbete och skola samt avstå från fritidsaktiviteter.

Ska hushållskontakter provtas?

Hushållskontakt som får symtom provtas i enlighet med regionala riktlinjer. Hushållskontakt bör informeras om att lämna nytt prov vid förnyade symtom trots tidigare negativt PCR-test. Om en hushållskontakt testas positiv för covid-19 ska denne erhålla patientinformation och förhållningsregler enligt punkt 7. ovan. I en sådan situation kan förhållningsregler och riktlinjer för övriga hushållskontakter behöva förlängas efter individuell bedömning.

För provtagning av symtomfria hushållskontakter hänvisas till regionala riktlinjer. Om hushållskontakten blivit provtagen måste hen invänta svaret innan återgång till arbete, skola eller förskola.

10. Anmälan enligt smittskyddslagen

Klinisk anmälan skall göras av bekräftat fall av Covid-19. Enklast sker anmälan via www.sminet.se. Misstänkt fall (till exempel hushållskontakter) ska ej anmälas.

11. Kriterier för klinisk anmälan enligt smittskyddslagen

Bekräftat fall

Minst ett av följande kriterier:

- Påvisande av nukleinsyra från SARS-CoV-2
- Isolering av SARS-CoV-2
- Påvisande av antigen från SARS-CoV-2